

קנה בשנה טובה וברכה וכלום חכמה ותחכם הווצי הח"ה מיינטערלייך. הסי'א
 רא"י שכתב בשם מהר"ן אמאי לא פשיט דרבי זוכרא הוה
 מהיבא דחל ע"פ בשבת אם התענה יום ה'. אותו רא"י שמתני נכמה רבותא. ומ"ו
 ז"ל הגיד לי משמיה דנפשיה. ומוציא לי דלמא לא מתרמי בימי רבינו הקדוש ע"פ
 בשבת הואיל והיו מקדשין על פי הרא"י. ואין זה תימא דהכי ל"ל דמי בתורה דנעלמה
 מהם אם פסה דומה שבת. אכן דע שכן כתוב בלקושי הרי קורבני"ל בעל סני"ק
 ונקרא עוד משמו שכחל יום פסה ביום ה' שאין הכוונות לריבין להתענות. אבל
 ברובה כתב דמתענין ביום ה' וכן כתב מהר"ל במנהגיו. וכן המנהג :

ומאי דקשה לך אמאי לא אמר מינו דאי בשי נפק לאורחיה וחזי ליה מלחא
 דפסיקא נקט בשבת וי"ט דלא מלי חזיל לאורחא וכל עירוב קוגה בין השמשות.
 וכל מלות מלה ב"ט ולא מלי חזיל. משום הכי נקט לי בכל דוכתא אפי' אח"ל
 דחידד מי אית לי דין אכסנאי לענין דמאי אפי' אח"ל ישראל נינו. וזה שחלקת
 בין תערוכת דמאי לתערוכת פת של גויס. כולאו רבותא מדמי ליה פ' קמא דחולין
 ע"ש בתוס' רבינו פרך ובמרדכי. ומן דאין חזיק רבין מדמי ליה הוה גרסה דלענין
 תערוכת לא גזר. ומה שהבאת דודאי דרבין חמיר מספק דמאי והבאת מערבי
 פסחי אמאי לא תייתי מפי בית שמיא דאסור עבל עבול מדרבין [אדרבין] אלא
 דמסתרי לך לחלק בין שורש דאורייתא. מכל מקום זכר למקדש הוא ולכשיבנה
 בית המקדש ב"ט ליהו דאורייתא כמו חלה בזמן הזה בארץ ישראל. אפילו למאן
 דאמר דרבין ריש פרק כל השער לאפוקי פת של גויס דאין לו שורש דאורייתא כלל
 אלא משום חתונה איגזר דיהבא ליה כל קולות דרבין. הא קאמר הסם התיירו
 בהשגחת קיסם בעלמא. אף על גב דיש אוסר בעור מ"מ חיישינן ונהוג הכי. וגזירה
 קלה היא שלא תפסטה ומתלכות של עממים היא ולא הכי איבא מרבותא דשרי
 ליה בשת נקיים ופת ישראל קיבד לברכת המוליד כמו עגזה ועבורה ושרי ליה
 לכולא סעודה הואיל ואיבתרי איבתרי. ועוד מטעם אחריו דהוי גנאי לברכת המוליד
 ואין להחמיר בהיה גזירה כלל אך קל הוא לחכמים בדבר זה :

קנט ורה"י וקופיין דמאשין צנגן פשיטא דאין לתקן במחיקה דהוי חק תוכת
 כמו מ"ט פתוחה שדבקה. וגט ראשון שנתן מו"ל הכשיר הוא
 וכמה רבין סגי' הראשון שכתב ר' צימון חזן ז"ל. ואני פסלתיו ע"י שהיחא קוי"ף
 של קורפ"ך נוגעה צנג. והנה מורי אפשר ידוע הוא לדודך החר"ע. ועוד גראה לי
 רא"י מדפסל מהר"ח לתקן בחפילין ומנוחות ה"א וקוי"ף נוגעי. ואמאי לא הוי כשאר
 אותיות שאין נוגעי. אלא ודאי נריך למחוק כל הרגל ותו אף שם ה"א וקוי"ף עליה :
קם ומי שגדל בתנאי כפול אם יחיו בניו מנגל לכופו כיון שכל תנאו. ונסי
 דעבר ע"מ לקבל פרס. הרי הוא עובד מיראת עונש ואינו בכלל
 לדיק אלא חד מ"ו פדוסיס פרק הנוטל. הלא פירוש מהרי"ם דרוז נדרים הכי
 איחכשו ע"י אסמכתא. אם יהיה אלקי עמדי. אם נתן נתן וכל הני בתנאי הוו :
קסא ולהאכיר לזהמת חבירו חמך שלא מדעתו חמך שאינה שלו. הבאת
 רא"י לאסור מהנאה הבאה לאדם בעל כרחו. מזה אין
 רא"י דהסם בהנאת הגוף מיירי כדמייתי עליה מקול מראה וריח וכל שגופו
 נהנה

נהנה. וכן חלקו לענין שבת. ושבו הבאת ראיה להסיר מתוך צ"ש דהא לכלבו שרי דפירשו לכלבו של גוי. מטיביתא אמינא דאפילו לרבי אבהו אין איסור הנאה באבר מן החי דמראשטריך נבלתו על ישראל קיימא ולא לגוי. דאי לגוי נמי ממיל למשרי לגוי דהוקף להם לא נאמר לגוי. וא"כ נמי איכא בנייהו אבר מן החי לגוי. וליכא למימר מכח דלישראל שרי ולגוי אסור כיון דלישראל אסור באכילה חשיב שפיר אסור לישראל. ולפי דבריק מ"מ אין לפרש הגמרא מהנחת בני נח דמייחתי תלמודא קרא לא תאכלו דאיידי צבני נח. ואי משום דלא נימא לישראל נאמר ולא לבני נח כיון דלא נשנית. מ"מ מהך קרא לחוד אין שום ראיה דכתב לשון אכילה צבני נח. ולענין עיקר הדין נראה לי דאסור. כדדריש בירושלמי לא יאכל חמץ אפילו לכלבים של הפקר. ובאגוד' אסור נמי ליתן בהמתו לגוי להאכילה חמץ בימי הפסח. וכן אסרתי ברענענסבורג ליתן בהמתו לגויים בימי הפסח וידוע שמאכילין אותן פסולת של סיכר שקורין ערעצ"ר. אך סתמא כשאינה ידוע היתירו רבותינו מההיא דפרק ב' דע"ז אומר אדם לפועלו כו' :

קסב ודההיא דנסתם הפתח. אין בידי לחלק בין שוגג למזיד כיון דחזר העירוב למקומו דהא מייחתי ראיה מספינה שנקשרו והותרו כו'. ואמר נמי מבטלין והחזירין ומבטלין. אף על גב דהמבעל לריך לנעול ביתו להרא"ש ומסלק תשמישו אפילו הכי חוזר וזוכה. ודווקא במזיד כ' נעשה מחילה בשבת קנסיין ליה דלא לנעול משום איסור אבל היכא דליכא איסור אמאי לא יחזור העירוב למקומו כשיחזור ויפתחנה קודם שבת הכי הם שותפין בפת ובין השמשות שהוא קונה עירוב יש פתח ביניהם ראוי לערב :

קסג והאוסרין כל הראש שמא משום דסביר' להו כיון שאסרו רבותינו המוח ולא סמכי אבולעו כך פולטו אלא חשבי ליה מתבשל בדמו. אה קן נעשה המוח נבילה ופולט שמנונית לתוך הראש ואסרו. אשיג דאין הנאסר הולך יותר מן האיסור מ"מ שייך ביה פליעה :

קסד וכלים הנאסרים בבליעת איסור. אף כי היחד בטור לבי נוקפי להחמיר דאפשר להגבילו בלא יציאה בורה של בלן ואופה. ואפילו איכא הפסד עלים. הפסד מועט הוא. ובפרק הזהב חשיב מעשר שני יש לו מחזירין ע"י העלאת לירושלים עם הערובתו דאיכא נמי טירחא. וכן מוכח בתו' דהזהב דלעירחא והפסד מועט לא חשיב. דפ"י לעיל לא פריך ולעיל דאיכא לפרושי. ולא למרחקים כו'. והא דמסיימי אפילו פסיעה אחת משום דפחות משום פרוטה בקל יוציא עליו עפי משוויו. ועוד דלא במינו יבש ציבש לריך ס' משום גזירה דבישול כדפ"י רב. והך חומרא שייך נמי בכלי. והנה בימי הפסח אירע מעשה צעישע"ט במילת קרובך ר' הירץ שעשה תבשיל פלפלין בנפה של קמח ונאסרו הכלים. וזן הקדוש השם ינקום דמו. מורי ז"ל לבעלו בחד בתרי יבש ציבש וכדומה שלא קיבל מ"ו דבריו. ומסקנא שהבאת אין שום ראיה דאפשר לפדותו על ידי ממון אחר דאין מוסקיף חומש אלא הבעלים ואיבו גופא יכול להערים כדאיתא פרק הזהב :

קסה ותמיהני היכא סלקא דעתא להסיר פת של גוים על ידי בישול לרי יוסי דכהי דבשול מפקיעו מתורת לחם. איסור שבו להיך איזל

תשובות מהרי"ל

עב

אזיל כגון יין מבושל אפי' חי לא מקרי יין. וכן החמץ אפי' חומץ מפקתי' דמבשל על הקרקע. איסורו להיכא אזיל. נראה דמדמיית לפת שנאפה קאת שהתירו לזרוק קיסס כל זמן שמטביח בתנור. ורחוקי' זה מזה כמוורה ממערה. דהתם עדיין לא ננמרה שם פת וחשיב גומרו ביד ישראל. אבל לאחר שנאפה פת ונאסרו. כלום יבא לו היתר אחר כך. הכי נמי פירורי' דקיס לא חשיב פת. מי פקע לאיסורא בכך: קסו **ואם** הוליאו האשמן התנור מה בכך למאן דאסיר הא נהנה גופו מאיסור שבת והתנור עלמנו נתחמם ומוסיף הבל. ומנהג דילי לחמם בעת שהוא קר כל כך דמלמערי'. אף על גב דמהרי"ם עשה מסגרת לפתח תנורו. הלא הוא עלמנו כתב בתשובה שסובר כדברי המחירין אלא דחשיב ליה דברים המותרין ואחררי' נהגו בו איסור כי קן נהגו באשכנזי' משום חומרא ופרישות. ואם קן כיון דבזמן הזה אין שום אדם ניהג איסור. אדרבה מחזי כיוסרה ומתניה הנהג איסור. וכה"ג חלקו לענין מנהגא דב' ימים יום כפור. אבל המחממין כשאין הקור כל כך גדול וגם אין להם ילדים שמלמערי' הרבה. בעיני הוא איסור גדול ולית היכולת בידי לאסור ומונע אני מלהגיד לרבי' דמוטב שהיו שוגגין ואל יהיו מזידין. וכן נראה בעיני איסור גמור שמחממי' יהודי' בית החורף ב"ש של פסח אף כי לפעמים אין קור גדול כל כך דמדמינא ליה למוגמר ולמרחץ דהוי איסור דאורייתא דאין שיה לכל נפש אלא למעונת. ומי' ז"ל הקיל מאוד בחמם בית החורף בעת. כי הח"ר זוינבל ז"ל בקש לחוממו בערב שבת הואיל והיו מחממין רק פעם אחת מעת לעת. ולא אזה שמוע כי אמר תענוג הוא בעת בבקר שהוא חם: קסו **ומה** שקורין הקטן מפעיר בפרשת המוספין. רבותינו התירו הואיל והכל עולין למנין ז' אפי' קטן. וקאת לבי מגמנס על פרשת זכור:

קסח עוברא דתעני' חלום נראה השנה דשאלנא ממורי' ז"ל ביום שני הו'. והשיב לי כי דודו ודודתו התענו כל ימיסם יום שני על פי חכמי הדור שהוא שהורו להם קן ושאלתיו גם קן אם אירע קן יום ראשון. ועל זה לא השיב. וגם על יתר ספיקות שאלתי'ו בענין זה. אבל לשון המיימוני משמע דעל יום אחד לריך כל ימיו ב' ימים קן נראה לי: (שאלות ממנהרי' איסרלן ז"ל):

ועתה אלופי ומיודעי הורנינא על אשר מלאתי בתשובה מהרי"ח אור זרוע ז"ל. הביאו אתרוגים בסל אחד ד' שותפין. לאחד ב' ולאחד ח' ולאחד ג' ולאחד ב'. וסמנו בקשרים של כל אחד ואחד. ובא האנס והריק כולם מן הסל והיתר הקשרים ולקח י' מהם והשאר החזיר להם. ועתה אבדו הסימנין ואין נודעין של מי נלקחו. ושאל הים שייך לומר כל דפריש מרובה פריש ובלקח הגוי מן הרוב לקח דהיינו מאותן שהי' לו כ'. כההיא דהתערוכת ונכבשינה ונימא כל דפריש כו'. ואף על גב דקיימא לן כשמואל דאמר אין הולכין כו'. היבא שאין אחד מהן מוחזק אפי' שמואל מודה. קר' פי' התוס' פרק קמא דבי"מ. ובאן אחד מהן תפס אין זה כלום דתפס אחר שגולד הספק כו'. ושלוס חיים אליעזר בן רבי יצחק נב"ה. עכ"ה: ואם קן לפי דבריו דחשיב כה"ג רובה אם נשחטו לאן הרבה לאחד כ' לאחד י' ולאחד ה' וסימץ כל אחד לפניו שלו ואחר כך הוחזו ראשיהן ולקח כל אחד שלו ולא ידעין הי מינייהו

מנייחו קדים, ואז נאלץ ערפוט בראש אחד כמו שרגיל להיות. אם יש לדמות לה ולומר באותן של כי היו הערפוט לדדי"ו אית ליי רובה. כי לעמיד סכרה מופלחה היא. דאם כן צבור ופשוט שנגנב להם טלה מן העדר יפסיד הצבור הכל משום כל דפריש. ולא לישחמיט בשום מקום לאשמעין כה"ג. וכן נבי שלם שהטילו לנים הביא חוספתא שאם נגנב להם השאר מביאין וחולקין לאמלץ משום דנשחטפו בחלסה. משמע לכאורה דאי לאו האי עעמא יפסיד כל אחד לפי חלקו ולא שיפסיד המרובה הכל:

עוד הורני גאונ'י. ראוין לקח יין משמעון בחזקת שהוא יין. והיין לא נעסם לא לראובן ולא לשמעון חוץ " ימ"י וזכה ראובן בקניין המועיל ולא נתן לשמעון המעות. אחר כך לעשרה ימים נאלץ חומץ. שמעון אומר ברשותך החמיץ דאוקי יין אחזקתו והשפתא הוא דאחמיץ. וראובן אומר ברשותך החמיץ דאוקי ממון בחזקת מר"י. כי לא נתן לו המעות עדיין. אי הוי דיכא חולקין הואיל והשעדנו כבר חזקת ממון נגד חזקת יין. או נימא אף על פי כן המוציא מחזירו עליו הראייה. ובאמנה ובאמנות זולת ללמוד תורה באחי ולא על שום מעשה בעולם: **והורני** אדוני היכא דנמלאת דעות רבות בדין אחד אי לריבנא למייל בחר רוב דעות אפי' אי הנהו דמייעוטא חסובים וגדולים כפי שמועתינו וקבלתינו: ויהי רצון שאזכה לראות תשובת דמר כי בראותי אותם שם אנכי כמולא שלל רב. ומסקא אלא בפיייהו ובכן יארקד ימ"י על ממלכתו כני וכני תאב ללחוד עפר מבין רגליו הקטן והלעיר שבישראל ח"ח:

קטב ברוך ה' אשר נתן למוחם לעבדו הוסיק הרי"ר ישראל י"א. שמחמני ונחמחמי בסודיעך אותי מעמדך הטוב וטובא ליסוי מה שכחבת תשובת מהרי"ח וקא מלמיה לה לראשי ערפוט באחת מהן דנימא אחזה ראש ערפה הוי מן הרוב. אי לא פריש אלא חד ראש הוי מני לדמות לפי סברתך. אבל כיון דפירשו כולהו כמו שכחבת מאי שנא דהטריפה מרובה פריש ולא נימא אכל כשר וכשר מרובה פריש. דהחם באחרוני' אכל הני דפרשי אמריק מרובי פריש ממייעוטא לא פריש בלל מה שאין כן בנדון דידן דעיב ממייעוטא נמי פריש. ולעמיד אפילו בלא כך טעמא לא דמי כלל היכא דאמריק מרובי פריש היינו דפריש מהרוב והסך דנשאר' פרושי' גם כן מהא דפריש וגשאר' כמעיקרא. אבל הכא בערפוט עיב כבש הטריפה עודנה עם החערובה ומה שייך כל דפריש כו'. לא נודע לנו עירוב הראש אלא דעריפה חדא בנייהו. ואם נפשך לומר איסורא ברוב אחי'. להא לא הולכת תשובת מהר"ח. אבל מכל מקום נראה דלא דמי דוודאי אי הוו כולהו מעורבות דפריש המיעוט למקום אחר מן הרוב הוה שייך למימר הכי. אבל כיון דכל חד וחד היו שלו מצוררות מנין ליה למיעבד הני רובא והני מיעוט. הני קביעי כמו הני וכמחלה על מחלה דמי. אי איכא לדמיין ולמלוא' ד' היסר יש לדון על תחילת המעשה פשהו הלא בחיים קודם השחטתו ואינלאי מילתא למפרע דחד ערפה הוה בנייהו ונימא כל הני דשחטי המיעוט מרובי פרישין דהרוב כשרות היו הואיל ופירשו קודם שגולד ספק לא גזריקן שמה יקח מן הקבוצה כדפי' הראש' בתשובת בעור. ומכל מקום גם על זה יש לגמס דמאן קדים. ועל פיקר הדין דמהרי"ח תמים

תמיה לי כיון דהספק נולד במקום הקביעות דליהוי חשיב כמהחל על מחלה כמו שכתב מהר"מ בתשוב' על שלקח בחו מכיס אחד שהיו כמה כיסים בתיבה. וכן בתשובה דפול הבית על שנהרגו האב והאם דכל הכי חשיב קבוע. ולא דמי למלא ביד גוי ולא חזיק כי פריש. ובכור ופשוט דשוחטין שכתבת כיון דשוחטין הן ולא נתברר חלקו של אחד מהן דלמא מודה מהר"ח דלזכות ולהפסד מעורבין. ובמקום הקביעות נולד הספק. אבל באחרוני עומן המועט שלא הגיע האנס לחלקו כלל ולא היה לך להביא דיוקא דחוס' אלא מאן דאמר דאית ליה דחולקין לפי המעות פרק מי שהיה נשוי אלא דהוא נמי סבירא ליה דאדעתא דהכי גשתתפו לזכות ולחובה כדפרישית:

קע והייך שנמלא חומץ אחר שנקטה ללוקח הלכה רווחת בישראל כל שהספק נולד ברשותו עליו להביא ראיה כדאיתא בהמדר ע"ש במסקנא כדפי' הרא"ש כרש"י והתו'. ודלא כרבי אלפס ושעמו מיימוני וסמ"ג. וע"ש במדרכי תשובת מהר"א כו' אפילו להחזיק חו אין לריך פני'. ועיין נמי פרק המוכר פירות פלוגתא דרי' יוסי בר חנינא ורבי חייה בר יוסף ופלוגתא דרבוותי עלייהו:

קעא ומד שכתבת אי איכא למיזל בחר רוב דעות. מילתא דלית ליה קצבה דלא להודיע כלל על זה. דזמנין אזלין בחר רוב דעות. וזמנין בחר בתרא. וזמנין בחר חזקת מריה. וזמנין בחר סוגיא בעלמא. וזמנין לחומרא. וזמנין לקולא. וזמנין בחר מנהגא. וכל כה"ג לריבא רב וקבלה. אך ברוב מקומות נהגינו כשיטת התו' וראב"ה ומהר"ם:

קעב שנה עובד וברכה. לריש גלותא מ"ה מהר"ל ש"י אמ"ן האר דברך כי רכי תלמיד רב ודעתיו קלרה. ע"כ מלא משאלתם. והנה באה לפנינו דבורה ותבעה ראובן לדון שנתנה לידו משכון עבור צי' מניס וכשיפלו המעות מהמשכון יגיעה לידה. והנה ראובן משיב הן הדברים וקיימתי ושלחתי לה מעות מנה ע"י שמעון. וראובן הביא שמעון בפנינו ואומר שנתן לה המנה על ידי זוגתו שרה. וזה [חאת] אמר שמעון בפנינו ופני דבורה. והיא כפרה בכל אלה ואמרה לה"ם כי מנה זה לא בא לידה מעולם לא על ידו ולא ע"י זוגתו ולא ע"י שום בר איניש. ועוד העמיד ראובן בפנינו מלכה שאמרה ששמעה מדבורה איך שהודה דבורה ששרה נתנה לה המנה אבל דבורה כפרה בכל אלה. ועוד תבעה דבורה מנה מראובן והשיב ראובן על המנה השני שלחתי לה אבל איני יודע ע"י מי. אם היא רואה לישבע שלא בא לידה אחיזינו לה. והיא אומרת לא בא לידי וגם לא ארצה לישבע. אלא היא ראתה להפך השבועה עליו ויפטר ממנה זה כשישבע ראובן ששלח לה המעות ובאו לידה. ע"כ אמ"ן הודיענו את הדרך אשר ילכו בה כי הם בעלי דינים קשים ולא ראו לפשר ביניהם אלא דנו דינא. ומי כמוך מודה הן לדון הן לקשרה קבלו עליהם את הדון ע"פ מר אשר יורה לנו אדונינו. וה"י שלום כ"ח מא"ה ומנעירת תל"ת הכמה"י לתורתך. קהל ווירמייש"א:

תשובה תונב החתומי. להוגה תמימה. אהובי ק"ק ווירמייש"א ש"י. אני איני כדאי ששלחם אלי. ברם קן ענ"ד נוטה הואיל ולא אמרה דבורה לראובן לשלוח לה' ביד מי שירצה כדמשמע לשון שאילתכם. אז אפילו שמעון גופיה

תשובות מהרי"ל

לא מהימן למימר שנתן המנה לדבורה כדאיתא ר"י פרק האיש מקדש דהשתא דחקו רבין שבועת היסח אין שניה נעשה עד ואפי' תרי לא מהימני דנוגצין בעדות הן. כל סבן בידון זה שאמר בשלח ע"י אשתו שרה. הלך דבורה נשבעי בנקיטת חפץ שלא הגיע המנה לידה ונוטלת מראובן. ושמעון לא הוי שומר שמסר לשומר במה שמסר לאשתו דכל המפקיד על דעת אשתו ובניו הוא מפקיד. ושרה נמי משחבע שנתנה המנה לידה להפיים דעתו של ראובן דכל כה"ג משביעי"א לא לכוני עלמא. דאם לא נחיה שרה חייב שמעון כדברי ר"ת. ופסק רבי' שמעון הלכה למעשה כדבריו. ויבדוק זה נראה דאפילו הני רבוותי דפליגי אר"ת מודו דדווקא בפשיעה פליגי אי נסתלק מהשמיירה. אבל הכא חשדוין לה שמה עבדו. וכל סבן לראובן דאמר והאידנא גסיס נוספות ונותנת כ"ו. ואי לא מהימן שמעון לראובן לר"ך ג"כ ליטבע שמסר לאשתו כי הויה דקרעליטא. ודבורה חשבע בפני שרה וכן להיפך. ועדות מלכה לאו כלום. ועל מנה השני אפילו לרבוותא דאית לכו דיכולים להפך השבועה נשבעין ונוטלין בידון זה לא מלינו להפוכי כי דבורה אמרה ששבוע ראובן טבא לידה והא לא אפשר לאשתבועי אלא חשבע דבורה ותעול כדלעיל ושלום:

קעג איש חי רב פעלי. קופת הדוכלי. גל אגוזי. מפענה רוים. ראש הגולה. משקה כולה. מוי או מהרי"ל ס"ל. נא אמיץ השקיני נא מעט מים מנדך אשר נשאלתי לשאל ממצלת כ"ת על אודת האשה שאין לה וסת קבוע מימיה אך בכל פעם שראתה ראתה כשימניס האשכנחא שנתנו רז"ל כגון מצעפת חוששת צפי כריסה ובשיפולי מישיה למרתא אוחזין כ"ו. ועתה נחקלקלה אותה אשה שבועה שישיה על הספל לעשות לרכה מאוד היא ממצערת שהששים קורין אותה (האר"ן ווינר"א) ולאחר שעמדה מלרכיה בודקת עלמה בעד ומלאה לרוב פעמים על העד דם ואינו אדום ממש אך הוא כהה כמו מוגלא. וזה המעשה אירע לה י"ב אדר ונשאלתי עליה אחר כך י' באב ועדיין היחה אותה אשה בקלקולה כמו שכחתי לעיל. ועתה מ"ו למאה נפשי וכמה לך בשרי לרווח למאי והחזירני בחשוכה שלמה לפיך להשיב שולחי דבר כדת מה לעשות אם יכולה אותה אשה לטטר לבצלה והאר עינינו בחורתך ולא נבוש כ"ו. ושלום מא"ה ובשנה טובה ומשוערת לחיים ולשלוי יכתב ויחתם ש"ה כ"ח הדוס רגליך מרגלוי כבודי מליק מים לרגלי תת"ם העבד ליברמן בערנקשט"ל:

שובן רומס. יעיב לך כהיבה וחתימה. אהובי הנחמד הח"ר ליברמן ש"י. לענין אחתא דלעיל כבר ידעת תשובת מהר"ם שהחמיר בענין זה בחשבתו הלא היא במרדכי כיון שמלאה דם בבדיקת עד. אמנם לא אכחד ממך דברי מה"ר שמריה. אשר כתב על זה אחר שהביא דברי מהר"ם וחומרותיו כתב עוד בשם מהר"ם דאין לחלות המכה אלא במכה שיודע' בודאי שיואל דם מן המכה. אבל מספק אינה חולה בה. וכתב מהר"ם אחר כך וז"ל. אמנם מהר"י הלוי מערפורט טלח לי בשם מהר"ם ז"ל אף על פי שרוב פעמים אינם רואים הנשים כ"א לאחר השתן והשתן כואב לה אחר כך גם פעמים רואין שאין השתן כואב לה עמאס. ואם לעולם אינה רואה אם לא שהבען כואב לה למטה מעיבורה. עהורה דנאמנה אשה לומר כ"ו. וחס דומה למכה ע"ל. ומעשה אשה חקדק העיב בדבר. אס"ג לה

לה וסת חולה בוסת' השמא ראתה בשעת השתנה ואם אינה רואה אלא כשכואב לה למטה מעיבורה או היא עטורה. כי מי יבא אחרי המלך מהר"מ לחלוק עליו. אמנם מהר"ר מנחם התייר אבה שראתה מחמת (האר"ן ווינד"א) ולא הסכמתי לו. ואף יש לך לשאל שאינה רואה בשעת השתנה אלא ממקום מי רגלים ולא מאותו מקום. ושלום שמר"י בר חיים תנב"ע:

עורך יש לי תשובה בשם ה"ר אליעזר וז"ל אשה שיש לה חולי שקורין (האר"ן ווינד"א) וראתה דם תוך לרכיה וקודם לכן ולאחר כן לא ראתה. שאלתי אותה אם היא עמאה או עטורה. והשיב לי שהיא עטורה כי אותו דם לא בא לה מן המקור רק מחמת הכואב שיש לה ועטורה לבעלה. כל זה העתקתי: גם שמעתי שמהר"ז רוק"ל ז"ל היה מחיר אותן שרואות (האר"ן ווינד"א). אכן לפי מה שכתב מהר"ר שמר"י לעיל שצריך לשאל אם אינה רואה בשעת השתנה אלא ממקום מי רגליה ולא מאותו מקום. אני רגיל לומר לנשים כהאי גוונא לבדוק דבר זה כמו שהעתיקי' בשם גדול וז"ל האשה שמלאה דם ואומרת שבה מנקב של מי רגלים. להכניס מוך על מקום המקור ותשתין. אם המוך נקי הוכחה דאינה מן המקור עכ"ל. וכן בדקו מקצת נשים על פיו ומלאו נקי. והסרתיו אחרן קודם שיכניסו המוך שיבדקו יפה בחורין ובסדקין ובעומק ככל דין בדיקה ואחר כך יכניסו מוך הרבה בעומק ככל ממה שחובל ואחר כך תשתין ואחר ההשתנה תקנה יפה ואם צריך לה תרחוץ באותו מקום שמקנחת דהיינו מקום הכתלים או בית החילון כי הנשים יודעות באיזה מקום מגיעות מי רגלים לרחס. ואותו מקום תקנה כדלעיל מחמת שנתלכלך במי רגלים ודם. ואח"כ תגב יפה ואח"כ תוליא המוך ואם הוא נקי הרי הוכח' ברורה שלא מן המקור בא. וכל זה היו לנשים שהיה להם וסתות ושלל בשעת וסתה. אבל זו שכתבת עליה שאין לה וסת אם כן יש להחמיר דאם לא כן וכי לעולם לא תהא עמאה כמו שכתבו רב' חיו"ן ז"ל. אכן אם יש לה עונה כדרך נשים אפילו אין וסת' קבוע כגון שפחתה או הוטרסה ג' ימים או ד' או שבע או פחות או יותר רק שיהא נה עונה קבועי על שרגילה להמתין לכל הפחות מסוף ראייה עד תחלת ראייה כך וכך ימים. נראה לעי"ד לסמוך על תקנתא דלעיל ועל דברי רבותינו הנ"ל להחיר באותן הימים שאין בימי העונה. אף כי היה ראוי אפילו בימי העונה להחיר ע"י תקנת' דלעיל הואיל ושכתבת במאוד מלמעשה במי רגלי' דכה"ג השיב מהר"מ להרא"ש דאפילו בשעת וסתה עטורין ברואה דם מחמת מכה או וסתות דרבנן. וז"ל בני מיילי כשמרגשת שבה מן המכה שיש לה יער וכאב ומרגשת דהמכה מויליא דם ולא חיישינן דגם מן המקור ילא כיון דוסתות דרבנן עכ"ל. ועוד העתיק ואין צריך להעתיק לך כי הכל מן החוס' פי כל היר. מ"מ לא מלאני לבי להקיל כיון דאיכא מרבוותא דפסקים וסתות דאורייתא וגם כל אותה תשובה על אשה שהיתה לה שומא בפרוהדור שהיתה מויליא דם. אבל בדוק זה אין לה מכה מבוררת. ומ"מ בין עונה לעונה נראה לסמוך על החירה דלעיל דבאות' תשובה הקיל שלא בשעת וסתה אפילו אינה מרגשת דמחמת מכה קאחי תליק בדם מכה למאן דאמר וסתות דרבנן. גם יש קצת ראייה דלאו מן המקור בא הואיל ואינו דומה למראית דם' אלא מוגלא כמו שכתבת. אף כי אין לנו בקיאי'ן במראות דמים אפילו כשהדמי' מוקפי'

מוקפ"י לדברי רמב"ן. מ"מ שינוי גדול כזה הואיל ואיכא למיתלי ידי מוכיחות דממקום מי רגלים אחו. מסתברא דלא פליג רמב"ן בזה אהר"ש דאית ליה בקיאים שפיר להבחין בין דם לדם אם מראותיהן שוין או לאו. ותמתי מה שכחב וז"ל ומואלות לרוב פעמים על העד כו'. הלא מהר"מ גופיה דמחמיר דאם בדקה ג' פעמים ולא מלאה דם תו לא חיישינן ואפ"י לבדוק אחר עשיית זרכיה דכל לבטלה לא בעי בדיקה. ואם אינה רגילה לראות בכל פעם אלא לפרקים ואזן פרקים שוין בקביעות או בדילוג קובעת לה וסת ע"כ לשונו. וכל זה היה לך לחקור. ושלום :

קעד יגדל ירום ויגבש מאוד הוד כתר תורה מגורי תפארתה מהרי"ל ס"ל. שלום רב לכבוד תורתך ולכל שואבי זימך מאת הכל יכול אשר נתקן עליון להבין ולהורות לרבים את חוקי אלהים ותורותיו האמת והצדק : גא ילמדנו על ספק בכור. מעשה היה שיסודי אחד קנה אשתקד פרה חולבת מגוי ויש סימנין בקרניה שילדה כבר ג' או ד' פעמים. ובשעת מכירה אמר הגוי שילדה אז תוך ג' שבועות והעגל לא ראה למכור עם אמו גם היסודי הקונה ראה העגל כרוך אחריה. אך אשה יהודית העידה שלפני המכירה כמה ימים ראתה הפרה היתה עומדת בפת לבדה ועגל אחד אצלה אצל לא דקדקת אם הניקתו אם לאו. גם כשהביא הגוי הפרה למכור ראתה שהביא העגל עם הפרה היתה ויהי צעת החורף היתה הפרה היתה אצל הגוי יתן לה מזונות עבור החלב שהגוי יעבד החלב לעצמו בעד המזונות כל ימי החורף עד הקיץ. וחקרתי בדבר שאין הגוי חייב באחריות הפרה בתוך כך. לימים בא אותו גוי והביא עגל חדש עם הפרה ואמר שהיה ילדתו בבית הגוי בעוד הגוי חולב ואוכל החלב ממנה כדפירי. ואז החיק היסודי העגל לבכור כי לא ידע דיניה ומה לעשות. ודר בעיר פפנדוב"ן [איש אחד] ושמו משה ויש כהני' בסביבתו עניים ועשירים לסוף שלח העגל בחורת בכור בבית כהן אחד הדר בגיזמוב"ד. והוא עני בינוני ותלו ב"י טפלי והכהן לא היה בעיר בשלחו לו גם סהירו חחלה שלא ישלח לו כי לא יקבלנו שצריך לו ולבניו את שלו. וכשהזר הכהן לביתו ומלא את העגל חרד חדה גדולה דלא ידע מה לעשות אם להחזירו אם לאו מפני שהוא ע"ה וירא פן יעשה עבירה לזולז בו ודר בשוב שאין בו בני תורה אך לקח לו עדים ואמר שאינו רואה לזכות בו כלל אף כי יתן לו מזונות עד שיחקור מפי יודעי תורה מה יעשה שלא יחטא. וככה נתן לו המזון ועומד עדיין בביתו זה י"ב ימי ומתגרים זה עם זה הבע"ה והכהן. ושניהם דרים תחת שר אחד ויש לירא דליפוק חורבא מיניה ח"ו שהכהן אומר שהבע"ה לא שלחו לכהנים עשירים שבמדינה רק לו מחמת איבה נעורה שיש לו עליו והבע"ה אומר שהוא דר קרוב לו פרסה אחת מהכהנים אחרים וגם הבע"ה אלו [אולי] ידע שיכול לעבדו לעצמו לא שלחו לשום כהן מפני המחלוקת. ובשבע שבועות נקנס כהן אחד לפקיד שלו בעיר ראוי"ן ג"כ מחמת ספק בכור שגשתלח לו מאשתקד והוא הניחו ביד הרועה אצל בהמות אחרות. והפקיד העליל עליו בזה שלא עשה כדת משה וישראל וקנסו בני זכובים דהוה ליה לרעותו לבדו. ואותו כהן עני הוא ויש לו ע"י בניס והקהילה מאוישפור"ק עם הרב כתבו לאותו פקיד כדי להיללו שלא עבר על דחינו

זוה ולא נודע איך יפול הדבר ופעמי' רבות באים קלקולי' מאלו ספק בכורות והכל בפשיעות הצעלי בתים שאין מדקדקין בקמיית הפרה. וגם אינם חוששין לחקור ביודעי התורה איך תהיה הקנייה לפוער' מן הכבורה. ולכן רבו בשוואבין ספק בכורות מבכל הארצות. ובנדון זה כדי לבטל המחלוקת טרחתי ונסעתי בנייזבעל"ט ומלאתי בלוג זה בין שניהם ששלחו לכבוד תורתך ז"ר הלז מיוחד לך שתורה להם הדרך אשר ילכו בה. אם יראה כבוד תורתך שהכהן יכול להחזירו לו אותו עגל בתיחר כיון שלא ראה לזכות בו משולם. וכן אם הצעיה יכול לעכבו לעצמו שלא ינטרך שוב לתתו לשום כהן אחר. אליך ישמעון. לך מבקש אני פני תורתך למצן השם ולמצן השלום שתכתוב הדין והמשפט. ולכן הצעתי לפני כ"ח המעשה כהוייתו אולי יראה צעיתי כ"ח שיהא בו שום ד' שיוציאו מדין כבוד אי מקרי שותפות גוי באשר הכל החלב בעד המזונות. או שמא אין הגוי נאמן לומר שילדה זה עגל לא להקל ולא להחמיר או שמא החליפו. או נימא אם נלך אחר פיו של הגוי דילדה זה העגל עתה נלך אחריו במה שאמר אשתקד שילדה הראשון או לדדין אחרים. אבל דע אמ"ן שזה העגל השני רואה מנוקתו הפרה. (ואז מרהמה) [זה מרמז] דילדה. והאר עינינו במאור תורתך והיה אם כבוד תורתך אינו פנוי. צויתי לציר להשעב ככל הדרך. ונא אמ"ן אהלה פני כ"ח שתלמדני אגב גררא למה לא תקנו חכמי' בכל ספק שהצעיה יתנו לכהן והכהן יחזור וימכרנו לו בדבר מועט כדי ללאת מידי שניהם. דהא אמר ז"ל בזמן הזה בין חס בין בעל מוס יכול הכהן למכרו בין לכהן בין לישראל והלוקח ינהג בו קדושה כבוד אי גמי יחזור הכהן ויתגנו לצעיה במתנה מידי דהוה אפדיון הבן. אע"ג דז"ל המוליא מחבירו ע"ה ואין הצעיה צריך לתנו לכהן מ"מ כל מה דאפשר לתקן הוה ליה לתקן כמו שמנינו כיולא זוה בכמה מקומות בשלומא בודלחי כבוד יש לתקן עעס משום הא דאמרי' אין רואין כבוד ודאי לישראל אלא איכ יש כהן עמו אבל הני רובם ספק כבוד הם דכתב ביורה דעה הלוקח בהמה מן הגוי וילדה ואינו יודע אם כברה אם לאו הרי זה ספק כבוד ויאכלו במומו לצעלי' ומיירי אפי' בלא חולבת. ולצורי אהלה שיאריך ימים ושנותים בנעימים ויגדל כח הוד תפארת וגדולת' זשלום תורתך ושלום כל שואבי מימך כני החשובים וכני הקטן מכל תתיח חיים אויפור"ג :

אלף שלומים לאהוי הנעים גברא רבה כמר חיים. אני איני כדאי ששלחת לי וגם קשה עלי להשיב על ענין זה כי כבר כתבו רבותינו חיים ומתים ז"ל דעתם על דון כזה באודות מחלוק' הכבוד אשר רבו עליו וכמה דיוואות משתפכין וקולמסין משתברין והקיפוחו הלכות כתנור של עכנאי גם אני זנב שועלים כתצתי אז עני"ד על אותו כבוד. ועוד חשתי שלא יתקיימו דברי כי קן עשו לי בשכבר ג"כ צענין כבוד אחד במדינה הוה שכתצתי לאחד מן המורי' מה יעשה בו ואפי' הכי לא נעשה דאחיותא דעמי הארץ וקלי הדיעות נינהו כמו שכתבת בעלמך. ולאכתך לא אשוב ציך ריקס אך בקולר. עגל הראשון אינו פוער אף כי כרוך אחרים. דכל הני כרוך דפי"ג דכבורת דפי" רש"י מניקתו וקי"ל דחלב אינו פוער כ"ח לחומר' אף כי יש חולקין עליו. ועיכ עגל השני הוי ספק כבוד הואיל ומניקתו והא ודאי שישראל יכול לקיים

לקיים ספק בכור לעצמו דק"ל תקפה כהן מו"י אין מידו כדמסק"י ריש מסכת ב"מ גבי מסותי אכן הכהן כששלחו לו כבר אין ראוי להחזירו דנראה כמבזה מתנת כהונה. וכך כתב הר"ם. וראינו בספק בכור החמיר מהר"מ על הכהן בזה שלא לזלזל. וה"ל דכתב דלא כיופיין ל"י אפשר דלא פליג עליהו אלא סבר דלא כפי"י לקבלו מיהו איסורא עבד. ואח"ל פליגי הני בתראי וינשו. ומה שכתב ר"י קמסכת י"ע דשמעין מפ"י רש"י דכפיין ליה. ישבתי כבר דלא קשה ידיים אדוידים דהתיא דבינה מיירי כשרואה לקבלו אחר זמן כדמובא לשונו. וכי היכא דהקפיד מהר"מ על הכהן שאינו מקבלו ה"ל הקפיד עובא על המכוון להקניט ולקנאת בבכר ושלחו לו כדי לנקום ממנו וכתב כמה עבירות עושה כמבואר בתשובתו לה"ר מאיר סקן. וגדון דידן דספק בכור הוי כדלעיל. והגוי אינו נאמן במסית לפי חומרו שכבר ילדה. ואסימנא דקרני לא סמיקין אע"ג דמהר"ם החמיר שלא לזלזל בו הכהן. מ"מ הואיל וכתבת וז"ל וגם הבט"ה אלו [אולי] ידע שיוכל לעכבו לעצמו לא שלחו לשום כהן עכ"ל. א"כ בטעות שלחו כיון דלא ידע דמדינא לא צריך לשלוח דקיימא לן תקפה כהן מו"י אין מידו כדלעיל. וכה"ג בנדירים לא חשיב קיום ביום שמעו כי לא ידע הטעל שיוכל להפך וגם הכהן לא קבלו עד יחקור כמו שכתבת. נראה לעמ"ד כל היכא דאית"י ב"י גזא דישתאל בעל הפרה קאי וכן פסק מהר"מ על השולח. משום לחבירו לחנם לגוי ושכחם בו הגוי דהדרו זוזי למרייהו דאדעתא דהכי לא שלח. וראייתו מרב ספרא אדעתא דמריה אפקרי"ו כו' בהגוזל בתרא ומייתי ליה פרי אלמנה נזונית. וכן כל קנין בטעות ומחילה בטעות חוזר ה"ל לא שאל. כ"ש להני רבנותא דפסקי דחלב פוער קמאי ובתראי אע"ג דלענין איסורא מחמירין ברי"ת. כל כה"ג כדאי הם לסמוך עליהם וישאר בחוקת דבעלים ראשונים. ומה שחמתה מ"ט לא יחזור הכהן וימכרו לישראל בדבר מועט א"ל יחזור ויחטא לישראל במתנה מידי דהוה אפדיון הבן. לא כי הפדיון הבן נמי אסור ואע"ג דקיי"ל מתנה ע"מ להחזיר שמי"י מתנה ובנו פדו"ו מ"מ אסור לכהן לקבל ע"מ להחזיר. והוי ככהן המסייע בבית הגרנות כדאיתא ריש פרי עד כמה וכדפי"י שם ר"י. ובפ"ק דתמורה דאסור לכהן להחזיר בכור ואסור לישראל לקבלו ע"ש באגודה ושלוס :

רוח

אפינו משיח ה' אשר בגוים נחיה בללו נחשנו ויברכנו השם בגללו. נשיא ישראל ר"ג ה"ה מהר"י ס"ל יאריך ימים על מאלכתו הוא ובניו בקרב ישראל. נא אמ"ן העיר עיני תלמודך הקטן בחורקך על הא במרדכי פרי החובל דכתב דעבדין שליחותיהו בקרן שן ורגל. וכל סוגיא הגמרי משמע ללא תמלא בקרן כלל. דאי בתם הא קיימא לן פלגא חקא קנסא. ואי במנע"ד לא אשכחן דאייעד אי לא דאייעד בארץ ישראל ואייתי לכאן ומילתא דלא שכיח הוא כדאיתא בתם. והאשר"י ושאר פוסקי"י הזכירו דווקא שור בטרן ורגל ובמרדכי הזכיר קרן :

עוד

ילמדנו רבינו על הא דאיתא במרדכי באותה פרי ומביא על הא דלשמור ולא לחלק. ראובן שקבל משמעון י' ליערא בהלוואה ולאחר זמן אמר יהיו למחלית שפר וגאבסו וחייב ר"י משום דאין המעשה משתנה באמירה אם ה"ה איפכא והיו בחלטה בידו למחלית שבר ואח"כ אמר יהא לך בהלוואה בכה"ג משתנה המעשה במאמירה מאחר דעילוי עילוי בשמירתו וכל הנאה שלו ודאי שיעבד נפשיה באמירה ומתנה שומר חכם להיות כשואל ליכא ראייה. דפסק ר"י דאיירי בטעת מעשה ומשחטבד

תשובות מהרי"ל

עו

ומשתעבד מדין ערוב בשעת מתן מעות. ומלאחר מתן מעות ליכא ראייה דאין לו הנאה כלל ולאו אמתשה שאלתי למר כ"א להוליא הדין:

עוד יורה מר על מחני' דהגוזל דהמדי' ג'נו מנכסיו דאס לא אמר בחייו ובמות הבן יורישנו. ואס הבן אוסר את עלמו בנכסים אלו דקיי"ל דיכול לאסור את עלמו בכה"ג ואפילו פ'וליא מרשות הסדור. אס אמר בכה"ג דווקא כשמסר לאחר אבל לא לעלמו כיון דכלאו הכי הנכסים יפלו לפניו ולא אסרן הבן עליו אס לא אמר בחייו ובמות אביו. או דילמא ודאי הבן בקל יכול עדין להסתלק מדבר' דלא אחא ברשותו וכדמלינו בעלמא נהי דאין אדם יכול להקנות דבר שלא בא לעולם מסתלק עלמו מדבר שלא בא לעולם:

עוד יורה מר על מל ולא פרע דכאלו לא מל אס חוזר ומברך בשעת פריעה אס לאן: **עוד** יורה למהר"מ שפ'רין משיכה ומעות לגוים להפקיע מידי בכורה. אס ק"ה איפכא כשישראל קונה מגוי עדר ומושך המשכנות אס חייב בכורה אס נולדו ערס שנתן המעות או לאו למהר"מ דמ'רין תרוייהו בגוי לפוטרו סיינו להחמיר לפוערה מן הכורה:

ואם מבואות שלנו דלא פקצו בה רבים כ"כ אס דינא כסימטא לענין בכור וכשמושך בגוי לפני בית היסודי במבוי אי חיקרי משיכה לקנין בכור או לאו. והני לא יחשוב אמרי פי פגול למי' כי ברוב דברי' לא יחדל פתי כ"ש אפי חדל אישים מ"מ תורה היא וללמוד אי ר'רין. ההי"ס והשלים למר ולתורתו מארון מ"ו ח'בי ומאת תחת' זעיר שס. אליעזר בן מ"ו הרב ר' נתן איש חיל:

קעה תשובה לחיים טובים ברכה ושלוס אהו' ידידי היקר והנעי' הס"ר אליעזר ובראש שלי' מ"ו אביך ושלוס תורתו. עד אין מבטלה הזאת תחת ידיך שבאת לסוך שמן מפך ריקס ומ"ו אביך הישים ומלא דבר עמר. ומי יבא אל שער המלך. אכן ידעתי מדתך לתעות בקנקנים אחרים וישן אפילו חדש אין בו. הדיא דכתב במרדכי בקרן שן ורגל. אמנס בן באביאסף אשר הועתק משס כל אותו דבור בתורת הסור והוא גופא טעמא מה ניהו הסור. כיון שהזכיר שן ורגל אלא ליטנא דמתניתן קנע וקנע חושבני' אלכ"ו דרב דאמר שור וכל מיני דשור. וכן אמר מבטלה ור"ל אדם. וקאמר שן ורגל לפרס שור והדר קאמר דר' חייא ור' אושע"י לפרס מבטלה ולהכי קאמר כנון ד' אבות דמתניתן וקא חשיב שור שן ורגל וקר מבטלה והבער הרי ו' אלא כללי ופרטי נינהו ובמרדכי בא לברך כל זס. והוקשה בעיניו לכתוב הסור והסן והרגל ואיני מובן דשן ורגל פ"י דשור. ומעתה מבטלה זס אדם דלא נימי' אליב"י דשמואל ניחא ומבטלה שן לכך קזכיר קרן דע"כ אינו מוזכר במתני' אלא בשור וא"כ כל הני תלת שור נינהו. ולא חייש דיעצו לדון קרן דסמך אסוף דמסיים אינו גופא שן וחל ולא מועד. וכה"ג קאמר מבטלה והיינו כל מיני דאדם ואפ"י הכי לא דיינין לכולהו אלא דשכיח וחסרון כ"ס. (ובך פרשתי לחברי בישיבה): **קעו ומה** שנסתפקת אס ה"ס איפכא כי אמר בתהלה למחנית שכר והדר אמר גמלוס מי אמריין דאין המעשה משתנה בדבור בעלמא. ה"ס דאינה משתנה בדבור היינו משום דאמריין שאין כווסת המפקיד בן אלא לפטומי מיני אמר בן שאל יכביד לבו של שומעו כדפ"י הסו'. וכן הסי' עובדא דניחא ל"י ללוס סיהא פלגא

פלגא באחריו המלו' אע"ג דיהיב לוי מחצית שכר כך אומ' המלוה בלבו ואמ' כן לנחמו וכן הו' דמתנה שומר חנם להיות פטור מן השבועה דמעיקרי לא שיעבד נפשיי. הא לאו הכי הו' נמי אמרי' דלפעומי מילי פוטור מן השבוע' וכן כל שאר פעורי דהתם. אבל כשבא להחמיר עליו וזה מקבל עליו שיהא עליו הלוואה והכל באחריו וכולא רווחא שלו. הא כל תנאי שבממון קיים. ואי משום שאינו משכו עתה לשם הלוואה. הא כתבו רבותינו דמוחר לומר לחבירו הלוה לי מנה עד שיהא מאתים באחריותך ולאח"כ יהא הכל הלוואה באחריותי ומתי קעבד משיכה [בין] [צ"ק] של ריוח לשל הלוואה. וכן עובדא דחנות דמייטי במרדכי פרי הריבית. ותניא שילטי פרי הגזל קמא ופגע בו הגוי וזקפה עליו בהלוואה כו' ובתורה והקפת חנות משתני דינא בזקיפת מלוה. וההיא דר' אושעז' דמעמיד מלוה על גב פירות ומשחנה מפרי לפני בדבור בעלמא. אלא אין עיקר הטעם משום דבור לחוד אלא משום פיעומי מילי כדפ"י. ומה שהבאת משומר חנם כשואל. מה ענייני לכאן הוא מתחייב [את עצמו] במלתא יתירה [ששואל] אינו שואל ומתחייב כשואל. אבל כדון זה מלוה הוא וחייב כדון מלוה. אך צוה יש לדקדק אם בא באותה שעה על חובת הגוים במאי לקניניהו להני זויני. וכן משכון של גוים אריך להקנות כדפ"י ר"ת. ולזה אפשר שהי' בחזירו משכון מטלעלין אבל אם היו באשראי היה אריך לקנותם בענין דמהנה ואין לנו עתה צביאורם או כל חוב וחוב לכשיפרע :

קעז והמריד עצמו מנכסים אלו אפילו כשאמר לביתך זה אסור בו אפילו אחר מות המודר מדקאמר זה מה לי אצוה ומה לי אחר. אי משום דראוי ליורשו בחייב נמי אריך לו לכמה עניינים ליהנות משל אביו וסתם רחמי חב על הבן. אך דברי' שבלב אינם דברי' אם לא באומדנא דמוכח:

קעח והדילך לשון אגודה מל ולא פרע כאלו לא מל וכל כה"ג. או האך שרריך למול פעם אחרת אריך לברך פעם אחרת לפניו ולאחרים אשר קדשנו ולא יאמר קיים את הילד הזה. עכ"ל:

קעט ומה שכתבת ישראל הקוני' מן הגוי אי מתחייב בכבורה בחדא מנייהו הא ודאי צדק לן מר ואי משום דמהר"מ היינו משום דפלוגתא דרבנות' אי משיכה דווקא אי מעות דווקא ולריך תרוייבו מספיקא אבל למהו ספק צבור פשיטא דחד מנייהו הוי ספק צבור דלמא קים לן בהסו' דמהני האי לחוד ועיקר הפלוגתא מיד עמיתך הא מגוי כו'. למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה צפ"צ דבכורת. והתוי האריכו פ"צ דע"ז:

קפ מבואות שלנו נראי' דאיתן שהן מן הסד ואינו לשווקים ולא לעיקר הלון פלוש של בני העיר אמאי לא יהא להן דין סימטא. דעמטא דסימטא די' רשות לאדם להניח שם בהמתו וכליו וחפציו. וה"ל חזיק במבואות שלנו דמן הארדין שבני השוק מעמידין שם עגלותיהם ובהמתיהם. אבל המבואות המפולשין ויש להן הלון רוב בני אדם חדיר בעיקר העיר וכן שווקי' אין להם רשות להעמיד שם דקפידו עליו בני העיר מסתברא דדיי' כרשות יחיד ולהכי כתב מהר"מ לסימטא לאעוקי כה"ג דלא דהא אין לה רשות הרבים גמור:

כתר

כתר חורה וכתר שם טוב על גביהן. רישא דהשבא וגברא רבא ה"ה ר"ג כ"י
 הגאון מהרי"י ס"ל. הנה בעל הנחמות ינחם למר על שנפל מכבודו בת גילו
 ז"ל אשת חיל תפארת בעלה וגודר פרעות ישראל יגדור פרעה הזאת ע"ש כל
 ישראל. כבר שאילנא למר ע"י ה"ר לוי כ"ך בשאילת דמ"ו חבי לשאל כ"ת על
 הסומא כשאין שם אחר אלא הוא אם הוא חולץ לבתולה. אם יש לסמוך על השגת
 הראב"ד שכת' קן בהשגתו שהשיג על המיימוני ומה דעת כתב בזה לקבוע
 הלכו לדורות קן וכבר נסתפק ביה מהרי"ר הלל ז"ל. והעשו נועם להסיר. ע"כ נא
 מ"ו אל נא תנוע מלהודיע למ"ו חבי דעתך בזה. והנני פה אולשטיין ומ"ו חבי איננו
 פה ע"כ לא כתב לכבוד תורתך בעלמנו:

אדון מעשה היה אהמול בר"ח תוך חנוכה ששכח החזן וקרא רביעי על
 ובראשי הדישכס ואמר קדים והיה לו לקרות על הא דחובת היום פרשת
 חנוכה על הס"ת השנייה. והנחנו השנייה שמה וסיים הרביעי ג"כ על הס"ת שנייה
 פרשת חנוכה ואם היה לחזן לחזור ולומר קדים או לאו. וכה"ג איתא במרדכי על
 הא דקטן עולה למנין ז' דכתב המרדכי דיחזור ויאמר קדים או דלמא שאני הסם
 דהקדים הראשון לאו כלום דעדיין לא סיים חובת היום דיש לקרוי ז' וכבר אמר
 קדים כשקרא וי. אבל הכא כבר נקרא הרביעי וסיים הפרש' אובל לומר שהקדים
 מועיל שלא לריך לחזור ולומר קדים או דלמא מאחר שצריך לומר קדים משום כל
 היכא דקרא ג' פסוקי' והכא הוי פרשת חנוכה חובת היום ולורך הוא ודאי לריך
 לחזור ולומר קדים בשביל הס"ת שנייה ע"כ נא מר הודיע דעתך לתלמידך בזה.
 והחיים והשלוי' למר ולתורתו כ"ה תח"ת הקטן עיר שם אליעזר בן מהרי"ן:

קפא משדך עמק". שואל בין הפרקי'. דבריו מדבש מתוקי'. אהו הכי אליעזר
 ט"י. בימי חורפי בהיותי בארץ הדמי' שמעתי שמהרא"ה ז"ל עשה מעשה
 לחלוק מן הסומא כשלא היה שם אה אלא הוא ושמעתי בזהו פה שמהר"מ סג"ל
 ז"ל הוקשה מאוד בעיניו שעה מעשה בלתי שאילת חכמי הדור. ואפי' על יש
 מרבותינו גדולי הדור נתרעם קצת שהסיבו על ככה כי אמר שענין בזה יביאון
 אל רבותינו זקני הדור שידעו קבלת ומנהגי' מפי רבותי' הגדולי' ז"ל. וסוף סוף
 בדיעבד הוטר ממ"מ. ולבסוף נמלא בעור חשן שכן כתב הראב"ד דשרי לבתולה
 בדליכא יבם אחר. ומי חכמי יתמא דיתמא לבא בעקבי הגדולי' אשר לפריהם
 עוצא מכרסי מחירא אני כו'. אלא שאהבת מ"ו חביך אשר כתבתי משמו הזקיקתני
 להוציא רוחי. דלענין הלכה למעשה יש לדחות דאין ראיים מדברי הראב"ד דה"מא
 סליק ליה דק"ל כאבא שאול דמאות חליה קודמת כדפסקו רוב רבותינו ולהכי
 חשיב ליה כדיעבד משום עיגונא. דליבם אי אפשר ללא אכשיר דרי וחשוב דררא
 דערוה כמה שכתב ה"ר אביגדור כ"ך בתשובה שילתי פ"ב דיבמות. אבל ליש מרבותינו
 שפסקו ירבצן דמאות יבום קודמת מנלן דחשב דיעבד. נהי דלא עבדין כוונתייהו
 להטיל וליבם מ"מ להחמיר עבדין כוונתייהו דאין כופין לחלוק כמו שכתב מהר"ח
 בשאלות להר"ח כ"ך דלעיל דמעשי' בכל יום שצריכין לפשר עם היבם ואף כי
 הקבלות תקנו שלא לעגן מ"מ תקנו לפשר עמו ולא נחברר כלל הלכה למעשה
 להקל כמ"ד מאות חליה קודמת הואיל ופלוגתא דרבותי' היא מאן חשיב ומאן ספון
 להכריע

לכריע ולה תימא מדרמז"ס לחודים הוא לאסור לחלוץ מן הסומא אלא בסדר חליצה שבספר פרי"ם דבתראה הוא ועפ"י מהר"מ נכתב כתב ג"כ דסומא אינו חולץ. פ"כ לא ידענא מה חיוון ביה בעניותי דכה"ג כתב מהר"מ אפלוגת דר"ת ובאחרים בשלש ארצות לנשואין שילטי כתובת דיש להחמיר בדברי שניהם :

קפב וספיקא תיבא שאמרו קדיש אחר שקרא הרביעי בר"ח ושוב קרא הכהן גברא גופיה דהנוכה בכו"ת שנייה ומבטיח לך אם לריך קדיש

שני. לפיכך נראה דסגי בקדיש הראשון אפי' דהנוכה חובת היום הוא מידי דהוה אשבת שבתוכה דקורין דהנוכה למפטיר אחר הקדיש אפי' דחובת היום הוא וכן כל מוספי השנה ואפי' ד' פרשיות ודר"ח שחל בשבת אפי' דחובת היום הן. ואיכא למ"ד פרשת זכור מדאורייתא ולא חיישינן לקדיש בתרייהו הואיל וכבר קרא מענין היום ולא שייך בהני דמפטיר קורא לכבוד תורה דלדרבנא חובת היום נינהו ומפסיקין בהן להפטר. ונסי דחזיקו בדברי הר"ר ישעי' בספר המכריע שהאריך מאוד על זה וקלוזוה עובא על אותו מנהג ומסיק דמנהג עשות הוא שטעו בזה הואיל ושאר מוספין שאינה עיקר חובת היום אלא תקון הגאונים דרגילים לקרות למפטיר אחר הקדיש נתחלק להם בין מוסף למוסף ועבדי נמי הכי כד' פרשיות ור"ח שהם עיקר חובת היום ומסיק שיש לקרות קודם קדיש וסבירי ליה דמפטיר אינו עולה ורבו ראיותיו ומתרים כנגד רוב רבנותו דמסקי עליה ומייתי כולו. מ"מ חזיקו יתבב' דיל' דלא כוותיה דקדישן להו אחר קדיש אפי' למפטיר קטן. וה"ס בדון דידן וכיש שאין לריך לקדיש שנית. אפי' דכתב רב אלפס בשם רב נוערונאי דחבר הקדיש אינו עולה וכן כמה רבנותיו כתבו הכי. מ"מ כיון דהגונן כפי ר"ת לקרות המוספין שכן עיקר אחרי הקדיש והשיב ליה כדברי הכל ה"ג לא שגא. וגדולה מזו אמר הרא"ש דאפי' אמרו קדיש אחר הששי בשבת דאין לריך לקדיש שנית אחר המפטיר. ואפי' למחרת דפליגי עליו ב"ח ותשב"ץ. היינו משו' דלא קראו עדיין סבוס מכן היו קשאתרו קדיש ראשון כמו שהוכחתי לעיל. אלא דבכא ים לגמס דדולג בתרי ענינא. ועוד דקרא חד גברא בתרי ספרי דאיכא פגמה של ראשון כההיא דקורא על פה ובמסור שבחומש הפקודי' אחד טעמי והוי עדיף לגלול אותו ספר הואיל וסמך הוא ולא חשבי כדכי שיפסיק המתורגמן וכן נהגין כשאין שם אלא ספר אחד דגוללין אפי' טפי מהפסקת המתורגמן אפי' דס"ת שלנו אינה כ"כ בחקת כבוד דלא בקיאינן בהסירו ויחירות כמו שכתב ח"ו בתשובה מ"מ אין לזלזל בה לכתחלה ומי"ש דאית' במרדכי שיחזור ויאמר קדיש שני לא חזיק ליה במרדכי אלא בא"ח ובתשב"ץ כדלעיל. ועוד טעה בההוא עובדא דידכו שדלג ואמרת שלא לזוך וכל זה בא עיי טעמה להפסיק לכהן בעולת תמיד וכן לא יעשה. אלא

מנהג לקרות לכהן בחנוכה עד רביעי' הדין: וכן כתב ברומח:

קפג ארף שלומי' לאהוי הר"ר אליעזר על כתב הראשון שלחתי לך תשוב' לנירנבערי'ג להריר לוי כ"ן. מה שכתבת עתה שיש לברך זמן שני על יין חדש.

כמה פעמי' שאלתי ושאלתי על זה ואין ולא ורפיא בידי האמת דעתי נוטה שיש לברך כיון שהוא טעם אחר וברכה אחרת הוי תרי שמחות. ואפי' דחמרת חדתא בעינבני' חד טעמא. מ"מ לאחר תסיסחו וכן מי יום הוי עיקר טעמי. ולא דמי למילי

למילי דאשחתי לעילוי כשלקוח דהוי גמי חרי ברכות וחד עעמי היינו משוי דאינו עוב חי כמבוסל ואין זה עיקר הכחא אבל הכא תרווייהו עובים ועיקר הכחא ואפי' הכי משחתי ברכתן. לכן נראה דחרי מילי השיבם לענין זמן. ורמב"ן כתי דכל תרומה ומעשר הוי כענבי ויהי מדרבנן רק בתירוש ויזהר הוי דאורייתא אלמא מילתא אחריתי לגמרי הוא. ומ"מ אני מונע לאכול ענבי עד ליל תנייף דריש שא"ל:

קפד שני ימי' יום כפורי'. אין משנין כלל התפלות דאין היחיד קובע. ואפילו ק' ועשרה אין משנין התפלות. אך פיוטי' וסליחות יאמרו כרנוס וייג מדות כקורא בתורה וכן מנהג מהר"ר אליעזר ממייץ כמנהגינו:

קפה ונדר צעה לרה אין מתירין כמו שכתב מהרי"ח אם לא לצורך גדול או לצורך מלוה ולדברי הרא"ש הוי ב' ימי יום כפור כשאר מדר:

קפו במדומה שנסתפקת כיון דחמץ בפסח במשהו אי ריחא מילתא היא ציי חמץ דאיכא פיעוס. ונראה דאין חלוק למיד לאו מילתא היא.

וראייה דלוי שרי צער שחוטט עם צער כבלה בכל ענין אפי' שנייה מין אחד אפילו למאן דאמר מין צמינו במשהו וכן מוכח הסתם צפי כיצד לולק דפריך למיד משום תערובת טעמים מה לי גדי וגדי מה לי גדי ועלה נימא דלא מצעיי גדי וגדי דהוי מין צמינו. ולרי יודא ולרב שסדר המבנה הוי מין צמינו במשהו אלא אפי' גדי ועלה דמין צמאינו מינו ורב גמי סבירא ליה מין צמינו במשהו. ועוד ראייה מצת תיבא דשרי רבא אפי' למאן דאמר הסתם ייגם במשהו דריש גופיה נהג לצרב קישון של מים כו'. והא דראצ"ה לית ליה ראייה דלמך גמלים מאי למימר הוי זמן איסורא. אבל נראה לי עיקר משום דמחלק בין מידי דאכילה לשאר איסורין דהסתם אין עליו אלא שם צמר גמלים וחו' אין חוזר ונישור למקרי צמר כבשים. אבל הכא סוף סוף טעמא דחמץ קטעים כמו שכתב רי' פרץ אדגן שלמה שקורין גרמי"ר ומהאי טעמא לא אמר יוליך הנאה לים המלח על חטא בתרעולת אף כי רשעים סחיר. ומהאי טעמא כ"ל דמנהגיך ללבן השפודים אפי' דהיתירא בלע. אלא משום דע"י הגעלה נשאר צו משהו ויפלוט בפסח. וספר התרומה גופי' מלריך מין צמאינו מינו יבש ביבש ס' משום דיהיב טעמי' כשיתבשל אלמא בחר סופו אצליק לענין אכילה כדפי' וזה ימים רצ"י הוקשה לי על ראצ"ה דחלי טעמא דהיתיר בהיתר לא בטיל אמאי לא יתבטל כשיגיע שם. ואי נימא דאית ליה לראצ"ה דאפילו צעם הוי במשהו אם כן הוי דקיימא כוותיה כמו שכתב באגודה דהג"י לאסור צער יבש וכל הני אטו יאסרו חטא צע"פ הא כל אפי' שוין ומנהג להחיר. וקצת נראה לי להלק א"ן חוזר ונישור להקל ולהבטל כיון שאינו צעין. אבל כשנמלח צעין צע"פ בטיל טעמא. ולא ידענא מה זה שכתבת דהרא"ש פסק בשאר איסורי משהו נוקט טעם לפגם מותר אחמץ בפסח גמי קאי כדמוכח פ"ר כל שעה. וכן שאר רבוצתיו סחירו בחמץ בפסח אלא דמהר"מ החמיר לענמו כדברי הרא"ש ממייץ ושעמו. ואותן הטעמים גמי שייכי אכל מידי דמשהו וס"ה והוא החשוב: ומה שהוזכר רק לענין חמץ משום דלדיקן כל מילי בסי' בר מחמץ:

קפו בלי ששחה צו גוי אם מוציין שפשוף ביין כשר והבאח מאן דם מצטל דם. הסתם משום דפסק רבי יודא מין צמינו לא בטיל אבל לגבי כלי מוטייל שפיר

תשובות מהר"ק

שפיר כדליתא במרדכי פרק חין מעמידין. ואם באת לחוש שמא נשאר מעט החס נמי נזר דזמן הירושלמי היו חסס יונס במשכו. וכן לדידן למאן דפליג אר"ת והוא עלמנו נכב איסור ואי משום הנאה הא קיימא לן בסתם יונס אפילו יין ציין יולך הנאה לים המלח. וגבי נטילת ידים ושפסוף בשר מלוח בכל דוכתא לא חיישינן לשיור הראשונים ומהאי טעמא כתב בא"ז דאין לחוש להגביה ידיו כשנוטל שלש פעמים :

קפה משכונו של גוי ציד ישראל ובה ישראל אחר ליעול המותר מחמת שחייב לו הגוי לא שאלתי הלכה למעשה ולכאורה נראה לדמוי להביא דפרק הפרה משכנו של גוי ציד ישראל כו'. עד זה קנה הנשאר וזה קנה עד מעשותיו. אף על גב דמוקי ליה דליתיה בחיורו ואינא משתמרת היינו משום הפקר הוא אבל הא לא הפקיד אלא דגוי הוא ובמאי יבא ליקני המותר. אפילו ישראל מישאל לא קנה ולא חשיב שומר שכר אלא כנגד מעשותו כמו שהשיב מהר"ם פרק הדייטין. אלא דבהא מסופקינן וכמה פעמים שאלתי רבתי וחברי כיון דהמשכון עומד בריבית ואפשר שיעלה ריבית טובא עליו אי הכל חשוב כנגד מעשותו. ומכל מקום באותה תשובה משמע דלא קנה אלא כנגד הקרן ואיכא נמי לדמויי שתופס לבעל חוב במקום שאין חב לאחרים ואיכא פסידא לבעל חוב דקונה. הכי נמי כי יהיב להאי קרן וריבית שעלה עד השתא אם כן אין חב לאחרים. וכל שכן דדינא דמלכותא כמו שכתב ואפילו בקדש רוצה ומסויף עוד דינר ופודה הנכסים וגובה מן ההקדש. ואי לאו משום תקנת השוק היו גובין אפילו ממטלטלין משועבדין למאי דקיימא לן שיעבדי דאורייתא וכי יהיב ליה קרן וריבית לא בעלה תקנת השוק וככסי דאינא חיונן ערבים צ"ל. ע"כ עניות דעתי נוטה דגובה המותר אך בענין שלא יבא בעל המשכונות לירי הפסד אם יחזור הגוי :

קפח ונאם שאלת אם כותבין אייר בשני יוד"ן וכסלו בלא יוד"ג בגיטין נראה דכותבין כסלו בלא יוד"ג כי כן הוא כתוב במקרא צ"ל או צ"ג מקומות. ועל אייר מעשה היה שנתן גע בקרימז"א צבית דינו של מהר"ק כ"ך ז"ל. והיה המסדר הזקן רבי אביגדור ז"ל וכתבו איר צו"ד אחת. ומהר"ם ז"ל גמגס צו ולצסוף הראו לו שכתב בתרגום איר בחד יוד"ד ושמתיו שמה"ד הלל ז"ל מנע מליתן גע באייר. אמנם מסקנת רבותינו ז"ל באוסטרי"ך בשני יוד"ן וכן נכתב בגיטין ידי על פי מורי ז"ל :

קצ שלום ושלום אחרי ותקוה לכהו היקר והנחמד הר"ר אליעזר. מה דחית בקנה רצון דהביא דמרדכי מיירי במקטף איקטופי הגע עלמך כלום לריך למימר דלון ללון מותר ובמסכת מכשירין איתא בהדיא דבגלוק מיירי כדפי" שס רביי שמשון ולדברין מה שייך לומר לשפוף הוה ליה למימר דאסור להגביה וכסאי גונא לישנא וזו חין לריך לפניס. ושוב כתבת ח"ל דלא פיי לך למא לא שייך רק גזירה בשאר איסורין ע"כ. וזו קשה מן הראשונים וכי אינו מפורש בהדיא כמו שכתבתי דעיקר הטעם משום דכי נעט הגוי בקלות ומה שייך מנע גוי בשאר איסורין :

ומה